

ગુજ્જુ યુવાનનું આંતરરાષ્ટ્રીય સારંગમ...

રાજકોટનો મનીષ વ્યાસ રહે છે મહિસુરમાં. ઉંમર છે પાંત્રીસ વર્ષ. લગ્ન નથી કર્યાં. ઘણા એને પૂછે છે: ક્યારે પરણવું છે? મનીષનો જવાબ એક જ છે: 'હું સંગીત સાથે પરણ્યો છું. મારી બે પત્ની છે, તબલાં અને સંતૂર.'

આજે ફ્યુઝન મ્યુઝિકમાં મનીષનું નામ દુનિયાભરમાં જાણીતું છે. મનીષનું આલબમ સત્વા (સત્વ) નિયમિત રીતે વર્લ્ડ સ્પેસ રેડિયોમાં ગુંજે છે અને હમણાં જ એને અમેરિકાના એક મ્યુઝિક એવોર્ડમાં બીજું સ્થાન મળ્યું. નાની ઉંમરમાં એણે સારીએવી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી છે.

આમ તો સંગીતના સંસ્કાર એને વારસામાં મળ્યા છે. એના પિતા બેન્કમાં નોકરી કરે છે, પણ માતા કિરણબહેન ગાય છે. રાજકોટની સંગીત સંસ્થા સાથે એ સંકળાયેલાં છે.

નાની ઉંમરમાં એ રાજકોટની રાષ્ટ્રીય શાળાની સંગીત સ્કૂલમાં તબલાં શીખવા લાગ્યો ત્યારે ઉંમર નવ વર્ષની હતી. એ પછી થોડાં વર્ષ બાદ એ પહોંચ્યો મુંબઈ. ઉસ્તાદ અલ્લારખા ખાં પાસે એણે પાંચ વર્ષ તાલીમ લીધી.

આ મનીષની શરૂઆત, પણ એના જીવનમાં ટર્નિંગ પોઈન્ટ આવ્યો પૂનામાં. એ કહે છે: 'પૂના હું એન્જિનિયરિંગનું ભણવા ગયો. ત્યાં ઓશો આશ્રમમાં જવાની તક મળી. ત્યાં તો દુનિયાભરના મ્યુઝિશિયન આવે. આ કારણે મારી સફર ભારતીય શાસ્ત્રીય સંગીતમાં તબલાંથી આગળ વધી. હું સંતૂર શીખ્યો. પછી હાર્મોનિયમ અને કી-બોર્ડ.'

પછી મનીષને થયું કે એન્જિનિયર થવું એ આપણી લાઈન નથી. ભણવાનું પડતું મૂક્યું. એ કહે છે: 'મનથી નક્કી કરી નાખેલું કે જે થવું હોય એ થાય. આપણે સંગીતમાં ઝંપલાવવું છે. ભૂખ્યા

તબલે મરી જઈએ, પણ સંગીત જ આપણી દુનિયા છે.' અલબત્ત, એણે દુનિયાદારી માટે બી.કોમ. કર્યું. પેરેન્ટ્સનો પૂરો સપોર્ટ. મધર-ફાધર કહે, જે કરે એ અધૂરું ન કરતો. પૂરા દિલથી કરજે.

બસ, પછી મનીષ માટે સંગીત સર્વસ્વ બની ગયું. વિશ્વભરમાં પ્રખ્યાત ફ્યુઝન ગ્રુપ પ્રેમ જોસુઆ સાથે એ જોડાયો. પ્રેમ જર્મન મ્યુઝિશિયન છે. પૂનામાં જ મનીષનો એની સાથે મેળાપ થયો હતો. પછી હમસફર, ઈસ્ટ-વેસ્ટ અલ્ટેમી. પંદર વર્ષ વિવિધ ગ્રુપ સાથે કામ કર્યું. યુરોપ, યુએસએ, ઈંગ્રાચલ, સિંગાપોર... દુનિયાભરમાં શો કર્યાં.

એ વર્ષમાં મનીષમાં બીજું એક પાસું ડેવલપ થયું. એ કમ્પોઝર તરીકે એસ્ટાબ્લિશ થયો. એણે કેટલીક મજાની મેલડી બનાવી. એમાંય દેવ-પ્રેમલ આલબમ બહુ જાણીતું થયું.

પંડિત રવિશંકરવાળો પ્રસંગ મનીષ જીવનભર નહીં ભૂલે. અમેરિકાના જે શહેરમાં રવિશંકર રહે છે એ જ શહેરમાં મનીષ અને એના ગ્રુપનો કાર્યક્રમ હતો. મનીષ કહે છે: 'રવિશંકરજી હજુ તો સિતારના તાર મેળવતા હતા. અડધો કલાક થયો અને તાર મળ્યા કે એમણે વિરામ લીધો અને ઓડિયન્સે તાળીઓ પાડી. જો કે ત્યારે રવિશંકરજીએ

ખુલાસો કર્યો. આ જ કાર્યક્રમમાં રવિશંકરનાં પુત્રી અનુષ્કા પણ હતાં. કાર્યક્રમ પૂરો થયો કે તુરંત એ ગ્રીન રૂમમાં આવ્યાં. અમને પ્રોત્સાહિત કર્યા પછી કહે કે તમે ડેડીને જરૂર મળો. અમે બીજા દિવસે મળવા ગયા. એમણે જરાય એવું લાગવા ન દીધું કે પોતે બહુ મોટી હસ્તી છે. એ પછી પણ હું પંડિતજીને મળ્યો છું, પણ એમની સાદાઈ મને સ્પર્શી ગઈ છે.'

મનીષે એકલે હાથે સાત આલબમ બનાવ્યાં છે. એમાં સત્વા સૌથી હિટ થયું છે. કેલિફોર્નિયામાં જસ્ટ પ્લેઈન ફોક મ્યુઝિક એવોર્ડ-૨૦૦૬માં બેસ્ટ ઈન્ડિયન આલબમ કેટેગરીમાં સત્વા નોમિનેટ થયું.

મનીષ કહે છે: 'દુનિયાભરમાંથી વિવિધ કેટેગરીમાં ૨૫,૦૦૦ આલબમ નોમિનેટ થયાં'તાં. ભારતીય કેટેગરીમાં પાંચ આલબમ નોમિનેટ થયાં. એમાં ગુજરાતી તરીકે હું એકલો જ હતો અને હમણાં જ સમાચાર મળ્યા છે કે મારું આલબમ રનર્સ-અપ એટલે કે બીજા નંબરે આવ્યું છે. હવે એવોર્ડ લેવા માટે આમંત્રણ મળશે.'

સત્વા મનીષનો પહેલો જ પ્રોજેક્ટ હતો. એમાં ભારતીય મંત્રો-તારાના છે. એમાં મનીષ સાથે દુનિયાના અગિયાર અલગ અલગ

મ્યુઝિશિયન્સ છે. ચાર દેશમાં એનું રેકોર્ડિંગ થયું છે અને છેલ્લે ડેન્માર્કમાં ફાઈનલ મિક્સિંગ. જો કે આ આલબમમાં મનીષે ગાયું છે, વગાડ્યું છે. કમ્પોઝર પણ એ જ.

આસામના બિકમસિંઘ સાથે મનીષે થોડા સમય પહેલાં જ એક આલબમ તૈયાર કરી રિલીઝ કર્યું છે. હિલિંગ રાગા'સ. અમેરિકામાં આ આલબમ બહુ લોકપ્રિય થયું છે. રિલેક્સ થવા માટે આ આલબમ વધુ જાણીતું છે. મનીષ કહે છે: 'આ બજાર બહુ ગરમ છે. ઘણા ખોટા લોકોય આમાં આવી ગયા છે. ખુદ જો રિલેક્સ ન હોય એ રિલેક્સેશન માટે મ્યુઝિક કઈ રીતે આપી શકે?'

વિવિધ ગ્રુપ સાથે મનીષે આપેલાં આલબમની સંખ્યા સો જેટલી હશે. એ વધુ એક આલબમ આપવાની તૈયારીમાં છે. પહેલાં એ ગાતો નહીં, પણ ઓશો આશ્રમ-પૂનામાં એક વાર ગાનારો ન આવ્યો તો મનીષે પ્રયોગ કર્યો પછી ગાડી બરાબર ચાલે છે. શાસ્ત્રીય સંગીત એને વધુ ગમે છે. એ કહે છે: 'ફિલ્મી કે પોપ કે એવા પ્રકારનું મ્યુઝિક ઠીક છે, પણ એ રિલેક્સ થવા માટેનું સંગીત નથી. એ મનોરંજન છે. જ્યારે સ્પિરિટ્યુઅલ મ્યુઝિક મનોભંજન સંગીત છે. ભારતીય સંગીતમાં એવી તાકાત છે કે જેના થકી દુનિયાની સમસ્યાનો અંત લાવી શકાય. ધ્યાન તો એનું મૂળ છે.'

મનોરંજક મ્યુઝિકમાં નામ-પૈસા બન્ને છે. મનીષ કહે છે: 'એય કંઈ ખરાબ નથી, પણ મને એમાં રસ પડતો નથી અને ધ્યાન-રિલેક્સ થવા માટેનાં સંગીતની અત્યારે ડિમાન્ડ છે. બધા વહેતી ગંગામાં હાથ ધોવા માટે નીકળી પડ્યા છે, પણ સાચું સંગીત જ લોકોને સ્પર્શે છે. હું એવો પ્રયાસ કરી રહ્યો છું, બસ.'

■ કૌશિક મહેતા